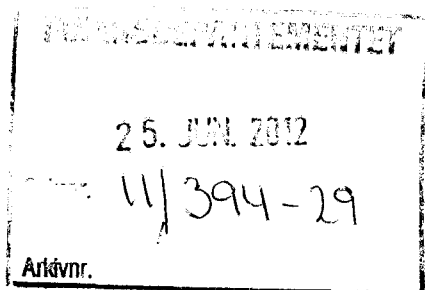

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO
postmottak@fin.dep.no

Høring – forslag om endringer i reglene om tollmyndighetenes adgang til undersøkelse på person

Det vises til høringsbrev av 20. mars 2012 vedrørende endring av tollforskriften. Endringene som foreslås innebærer at tollmyndighetene ved hjelp av såkalte lavdose røntgenmaskiner gis adgang til gjennomlysning av den kontrollerte for å avdekke innvendig smugling i kroppens hulrom. Høringsfristen er satt til 20. juni 2012.

Toll- og avgiftsdirektoratets kommentarer til høringen

Toll- og avgiftsdirektoratet støtter forslaget. Det påpekes at kontroll med lavdose røntgenmaskiner vil kunne være en mindre inngripende form for kontroll enn bruk av eksempelvis spesialtoalett. Man vil også raskere kunne sjekke noen ut av en sak, slik at belastningen vil kunne være mindre for personen.

Til punkt 5.3.3: Krav om samtykke

Direktoratet slutter seg til departementets vurderinger, men finner at den foreslåtte utformingen av forskriftsteksten kan misforstås.

I tollforskriften § 13-1-1 fjerde ledd er det foreslått å tilføye følgende: *"På samme vilkår og dersom den kontrollerte samtykker, kan tollmyndighetene foreta gjennomlysning av kroppen ved hjelp av godkjent apparat"*.

Vi mener at tilføyelsen av *"og dersom den kontrollerte samtykker"* er egnet til å misforstås da det kan se ut til at samtykke er et vilkår som kommer i tillegg til de andre vilkårene som fremgår av første setning. At det er krav om samtykke gjelder også bestemmelsens første setning.

Direktoratet foreslår på denne bakgrunn at tilføyelsen i § 13-1-1 fjerde ledd annen setning bør lyde slik: *"På samme vilkår kan tollmyndighetene anmode den kontrollerte om gjennomlysning av kroppen ved hjelp av godkjent apparat"*.

Til punkt 5.3.5: Andre nødvendige endringer i tollforskriften § 13-1-1

Direktoratet er også av den oppfatning at gjennomlysning ikke er en omgåelse av reglene knyttet til undersøkelser av kroppens hulrom. En fysisk undersøkelse av kroppens hulrom vil være mye mer inngripende enn en gjennomlysning. En frivilling gjennomlysning vil også kunne oppleves som mindre krenkende enn fysiske undersøkelser. De hensynene som ligger bak reglene om undersøkelse av kroppens hulrom gjør seg med andre ord ikke gjeldende der det benyttes gjennomlysning. For å unngå tvil, støttes departementets ønskede presisering ved å tilføye begrepet "fysisk" i tollforskriften § 13-1-1 annet ledd.

Tollforskriften § 13-1-1 fjerde ledd annet punktum foreslås endret slik: *"Dersom den kontrollerte nekter, kan tollmyndighetene anmode påtalemyndigheten om å foreta undersøkelser etter straffeprosesslovens regler"*.

Enkelte tollregioner har påpekt at ordlyden i bestemmelsen kan reise tvil om at det kun er dersom kontrollobjekter nekter gjennomlysning at saken kan fremmes for påtalemyndigheten. Videre er det stilt spørsmål om ordlyden betinger at den kontrollerte må ha vært tilbudt gjennomlysning før det kan rettes en anmodning til påtalemyndigheten. Bruk av lavdose røntgenmaskin er et pilotprosjekt, og det vil kun være Oslo lufthavn Gardermoen som i første omgang vil benytte slikt apparat. Av den grunn er det viktig at andre tollsteder fortsatt kan anmode påtalemyndighetene om innvendig kontroll etter straffeprosesslovens regler, selv om den kontrollerte ikke nekter.

Det må være selvsagt at saken kan og skal overlates til påtalemyndighetene i neste fase enten den kontrollerte nekter gjennomlysning eller ikke, dersom tollvesenet fortsatt har mistanke om innvendig smugling. Dette har også betydning for de tollstedene som ikke har apparat for gjennomlysning.

Gjennomlysning er et forvaltningsmessig kontrollverktøy som kan bidra til å styrke eller avkrefte en mistanke om ulovlig vareførsel. Dersom mistanken fortsatt er tilstede selv om tollvesenets ulike kontroller ikke har klart å avdekke noe, så bør saken overlates til politiet og påtalemyndighetene. Tollvesenet kan imidlertid ikke pålegge politiet eller påtalemyndigheten å gjøre ytterligere undersøkelser, kun anmode. Det bør imidlertid ikke bli slik at påtalemyndighetene forventer avdekkelser eller positivt resultat før de tar saken videre.

Den nye ordlyden synes således som en innsnevring av dagens adgang til å anmode påtalemyndigheten om helseundersøkelse. Videre foreligger det som nevnt en fare for at dagens ordning vil skape presedens om positivt resultat. Direktoratet foreslår derfor at det gjøres følgende endring i § 13-1-1 fjerde ledd:

- (4) Ved mistanke om at den kontrollerte skjuler vare i kroppen kan tollmyndighetene anmode den kontrollerte om å avgi urinprøve eller avføring på

særskilt avtrede. På samme vilkår kan tollmyndighetene anmode den kontrollerte om gjennomlysning av kroppen ved hjelp av godkjent apparat. Tollmyndighetene kan også anmode påtalemyndigheten om å foreta undersøkelser etter straffeprosesslovens regler.

Til punkt 5.4.3: Personopplysningsloven

Det går frem av høringsnotatet at departementet går inn for at ingen bilder skal lagres, selv ikke ved positiv indikasjon, av hensyn til personvernlovgivningen.

Direktoratet har tidligere gitt uttrykk for at det ønskes muligheter for å lagre anonymiserte bilder av hensyn til undervisning og kompetanseutvikling. Dette ønsket opprettholdes. Det kreves god opplæring og erfaring når slike bilder skal tolkes. Dette oppnås best ved å se på ulike bilder, og uten slike bilder er det vanskelig å drive opplæring. Så lenge bildene er anonymisert, bør det ikke være personvernrettslige hindringer for slik lagring. Adgangen til å lagre anonymiserte bilder trenger således ikke å omfattes av lovteksten, men det kan være oppklarende at det er omtalt i forarbeidene.

For øvrig slutter direktoratet seg til departementets vurderinger.

Uavhengig av denne høring kan det nevnes at ordlyden i tollforskriften § 13-1-1 første og annet ledd kan fremstå utydelig. Dagens forskriftstekst lyder som følger:

§ 13-1-1. Undersøkelse på person

*(1) Innledende undersøkelse på person kan tollmyndighetene gjennomføre som rutinekontroll. Dette omfatter undersøkelse av klær **unntatt ordinær truse og bh**, hodet med dets hår og hulrom, hender, føtter og synlige fremmedlegemer.*

*(2) Ved mistanke om ulovlig vareførsel kan tollmyndighetene iverksette inngripende undersøkelse på person. Dette omfatter **fullstendig avkleddning** og besiktigelse av kroppen, **samt delvis avkleddning inn til ordinær truse/bh**. Slik inngripende undersøkelse foretas på avskjermet sted av tollpersonale av samme kjønn som den kontrollerte.*

Tollmyndighetenes undersøkelse kan ikke omfatte kontroll av kroppens hulrom andre steder enn i hodet. Tollmyndighetene kan kreve at den som kontrolleres beveger seg, slik at det kan undersøkes om fremmedlegemer er festet til kroppen.

Bestemmelsens første ledd hjemler rutinekontroll på person og undersøkelse av klær *unntatt ordinær truse og bh*.

Annet ledd hjemler kontroll med *fullstendig avkledning* under forutsetning av at det foreligger mistanke. Bisetningen "*samt delvis avkledning inn til ordinær truse/bh*" fremstår i denne sammenheng tvetydig. Samtidig ser vi at denne bisetningen bidrar til å presisere rekkevidden av første ledd.

Direktoratet foreslår derfor at det i forbindelse med endringen som er på høring, samtidig gjøres en endring i § 13-1-1 for å presisere og klargjøre ordlyden i både første og annet ledd. Det foreslås å endre forskriftsteksten slik:

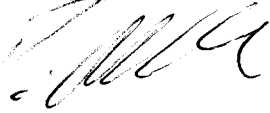
§ 13-1-1. Undersøkelse på person

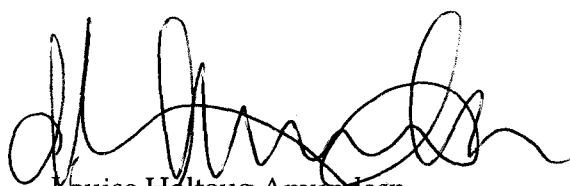
*(1) Innledende undersøkelse på person kan tollmyndighetene gjennomføre som rutinekontroll. Dette omfatter undersøkelse av klær **unntatt plagg som gjør at ordinær truse og bh blir synlig, samt hodet med dets hår og hulrom, hender, føtter og synlige fremmedlegemer.***

*(2) Ved mistanke om ulovlig vareførsel kan tollmyndighetene iverksette inngripende undersøkelse på person. **Dette kan omfatte fullstendig avkledning og besiktigelse av kroppen, men kan ikke omfatte fysisk kontroll av kroppens hulrom andre steder enn i hodet.** Tollmyndighetene kan kreve at den som kontrolleres beveger seg, slik at det kan undersøkes om fremmedlegemer er festet til kroppen. Slik inngripende undersøkelse foretas på avskjermet sted av tollpersonale av samme kjønn som den kontrollerte.*

Forslaget innebærer ingen materielle endringer, kun språklige presiseringer.

Med hilsen

Pål Hellesylt
avdelingsdirektør

Louise Holtoug Amundsen
underdirektør